

**Ko‘ngil, sen munchalar nega
Kishanlar birla do‘stlashding?
Na faryoding, na doding bor,
Nechun sen muncha sustlashding?**

**Haqorat dilni og‘ritmas,
Tubanlik mangu ketmasmi?
Kishanlar parchalanmasmi?
Qilichlar endi sinmasmi?**

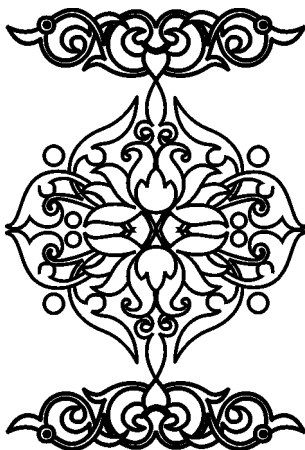
**Tiriksan, o‘lmagansan,
Sen-da odam, sen-da insonsan,
Kishan kiyma, bo‘yin egma,
Ki, sen ham hur tug‘ilg‘onsan!..**

CHO'LPON

**BUIOQLAR
QUCHOG'IDA**

She'rlar

*Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi
Toshkent – 2007*

Mas'ul muharrir
Naim KARIMOV,
filologiya fanlari doktori, professor

XX asr o'zbek she'riyatining yorqin yulduzi Abdulhamid Sulaymon o'g'li Cho'lponning ushbu kitobiga insonning ma'naviy ozodligi, hurligi, Vatan mustaqilligi kabi ulug'vor g'oyalar bilan oziqlangan go'zal she'rlari jamlandi.

Ch $\frac{4306002600-122}{360(04)-2007}$ — 2007

ISBN 978-9943-05-117-1

© Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2007-y.

GO'ZAL

Qorong' u kechada ko'kka ko'z tikib,
 Eng yorug' yulduzdan seni so'raymen.
 Ul yulduz uyalib, boshini bukib,
 Aytadir: «Men uni tushda ko'ramen.
 Tushimda ko'ramen, shunchalar go'zal,
 Bizdan-da go'zaldir, oydan-da go'zall!..»

Ko'zimni olamen oy chiqqan yoqqa,
 Boshlaymen oydan-da seni so'rmoqqa,
 Ul-da aytadirki: «Qizil yonoqqa
 Uchradim tushimda, ko'milgan oqqa.
 Oqqa ko'milganda shunchalar go'zal,
 Mendan-da go'zaldir, kundan-da go'zall!..»

Erta tong shamoli sochlarin yozib,
 Yonimdan o'tganda so'rab ko'ramen.
 Aytadir: «Bir ko'rib, yo'limdan ozib,
 Tog' u toshlar ichra istab yuramen!
 Bir ko'rdim men uni: shunchalar go'zal,
 Oydan-da go'zaldir, kundan-da go'zall!..»

Ul ketgach kun chiqar yorug'liq sochib,
 Undan-da so'raymen sening to'g'ringda.
 Ul-da uyatidan berkinib, qochib,
 Aytadir: «Bir ko'rdim, tushdamas o'ngda.

Men o'ngda ko'rganda shunchalar go'zal,
Oydan-da go'zaldir... mendan-da go'zal!..»

Men yo'qsil na bo'lib uni suyubmen?!
Uning-chun yonibmen, yonib-kuyubmen.
Boshimni zo'r ishga berib qo'yubmen,
Men suyub... men suyub... kimni suyubmen?
Men suygan «suyukli» shunchalar go'zal
Oydan-da go'zaldir, kundan-da go'zal!!!

1919

QALANDAR ISHQI

(Eski tartibda)

Muhabbatning saroyi keng ekan, yo'lni yo'qotdim-ku,
Asrlik tosh yanglig' bu xatarlik yo'lda qotdim-ku.

Karashma dengizin ko'rdim, na nozlik to'lqini bordir,
Halokat bo'lg'usin bilmay, qulochni katta otdim-ku.

Ajab dunyo ekan bu ishq dunyosi, ayo do'stlar,
Bu dunyo deb, u dunyoni bahosiz pulga sotdim-ku.

Uning gulzorida bulbul o'qub qon ayladi bag'rim,
Ko'zimdan yoshni jo' aylab, alamlar ichra botdim-ku.

Qalandardek yurib dunyoni kezdim, topmayin yorni,
Yana kulbanga qayg'ular, alamlar birla qaytdim-ku.

Muhabbat osmonida go'zal Cho'lpon edim, do'stlar,
Quyoshning nuriga toqat qilolmay yerga botdim-ku.

1920

YONG'IN

«Talanmagan, yiqilmagan yer yo'q,
Go'daklar nayza boshida...»

(Xabar)

Nega menim qulog'imda tun va kun
Boyqushlarning shumli tovshi baqirar?
Nega menim borlig'imga har o'yun
Va har kulgi og'u separ, o't qo'yar?

Ko'nglim kabi yiqiq ular, qishloqlar,
Boyqushlarga buzuq ko'ksin ochganmi?
Ota-ona, tanish-bilish, o'rtoqlar
Yurtni tashlab, tog'u toshga qochganmi?

Shunday katta bir o'lkada yonmagan,
Yiqilmagan, talanmagan uy yo'qmi?
Bir ko'z yo'qmi qonli yoshi tommagan,
Butun ko'ngil umidsizmi, siniqmi?

Podalarning yaylovida bo'rilar,
Qonga to'ygach, uvlaylarmi ko'plashib?
Yiqiqlardan o'liklarni to'plashib,
O'tmi qo'yar alvastilar, parilar?

Tabiatning butun yomon tomoni
Shu o'lkaga faqat jilva qildimi?
Mo'minlarning oq vijdoni, imoni,
Sham so'nganday tinsizgina so'ndimi?

Qilichlarning tillarida qizil qon
Buloqlarning suvi yanglig' toshdimi?
Yalang bola, yalang go'dak, ma'sum jon
Nayzalarning boshlaridan oshdimi?

Keng yaylovga o'tmi ketdi, yondimi?
«Madaniyat»¹ istagiga qondimi?

1921

¹ «Madaniyat» — fohih Ovrupo.

XALQ

Xalq dengizdir, xalq to'liqindir, xalq kuchdir,
Xalq isyondir, xalq olovdir, xalq o'chdir...

Xalq qo'zg'olsa kuch yo'qdurkim, to'xtatsun,
Quvvat yo'qkim, xalq istagin yo'q etsun.

Xalq isyoni saltanatni yo'q qildi,
Xalq istadi: toj va taxtlar yiqildi.

Xalq istagi ozod bo'lsin bu o'lka,
Ketsun uning boshidagi ko'lanka,

Bir qo'zg'olur, bir ko'pirar, bir qaynar,
Bir intilur, bir hovliqar, bir o'ynar,

Yo'qlikni-da, ochlikni-da yo'q etar,
O'z yurtini har narsaga to'q etar...

Butun kuchni xalq ichidan olaylik,
Quchoq ochib xalq ichiga boraylik!

1921

SUYGAN CHOQLARDA

Go'zallarning malikasi ekansan,
 Buni sening ko'zlarimga o'qidim;
 O'qidim-da, istiqbolim qushiga
 Xayolimdan oltin qafas to'qidim.

Gunafshalar qulog'imga madhingni
 So'zlab-so'zlab charchadilar, bitmadi...
 Alamzada bulbul yig'lab kechalar,
 Alamingning so'ngin tamom etmadi.

Ko'zingdagi hikoyaning mazmunin
 Shoir bo'lsam aytib-aytib yig'lardim;
 O'shal eski jarohatli qalbimni
 Satrlarning nashtari-la tig'lardim.

Xayolimning qiρ-qizildan kiyingan
 Parilari, hurlarini ko'rdingmi?
 Alamimdan gullar ekan yo'llardan
 Koinotga hayot sochib yurdingmi?

Yo'llaringda «shitir» etsa so'lgan barg,
 Qulog'imga musiqalar keltirur;
 Qachon sening musiqali ovozing
 Sening meni «suyganing»ni bildirur?..

1921

UYQU

«Bormayman dedi» kuyiga

Jim turing, shovqinlamang, uyqu ichinda ul pari,
Yurma, tek tur, ey shamol, yursang-da yur biroz nari.

Ko'kda bir to'p qiz-malak uyqu kuyini boshladi,
Ilgari chalgan tirik, jonli kuyini tashladi.

Bosh uchida aylanar bir to'p farishta jimgina,
Ko'k elining tangrisi — oy ham qaraydir tinchgina.

Ul olos ko'zlar yumulgan... kuyni yondirgachgina,
Ko'p go'zal ko'zlarni yumdirgach, uyaldirgachgina...

Charchagan, tolgan, umidsiz ko'zlarim to'ymay qarar,
Har qarashda ko'nglima ming turli o'ylarni solar...

Bu yotish, bu uyqu, bu qanday shirin, qanday go'zal,
Jonlanar, yuz ko'rsatar singan va yasangan amal.

U yotish, uyqu na yerda, na xayoliy ko'kda bor,
Bu go'zal, sirli tomosha menda, men o'ksukda bor.

Jim turing. Shovqinlamang, uyqu ichinda ul pari,
Ko'zlarim to'ymay qarar, borliq ko'rinma, tur nari...

BINAFSHA

Yoz qayg'isi

Binafsha senmisan, binafsha senmi —
 Ko'chada aqchaga sotilgan?¹
 Binafsha menmanmi, binafsha menmi —
 Sevgingga, qayg'ingga tutilgan?

Binafsha, nimaga bir ozroq ochilmay,
 Bir erkin kulmasdan uzilding?²
 Binafsha, nimaga hidlaring sochilmay,
 Yerlarga egilding, cho'zilding?

Binafsha,
 Ayt menga,
 Kimlardir ularkim,
 Ignani bag'ringga sanchalar?

Binafsha,
 Bir so'yla,
 U qanday qo'llarkim,
 Uzalar, hidlaylar, yanchalar?

Binafsha, shunchalar chiroyli yuzing bor,
 Ko'nglimga usrik¹lik to'kmaysan?
 Nimaga uzoqroq kulmaysan?

¹ *Usrik* — kayf.

Binafsha, shunchalar tortguvchi tusing bor,
Binafsha, yig'lama, binafsha, kel beri,
Qayg'ungni qayg'umga qo'shgil!
Binafsha, sening-chun ko'kragim erk yeri,
Bu yerdan ko'klarga uchgil!

Binafsha, go'zalim, qayg'ilim, kelmaysan,
Qayg'ing zo'r, qayg'imni bilmaysan,
Menga bir kulmaysan!

1922

VIJDON ERKI

(Tutqunlarga)

Ay tutqunlar... ay ezilgan,
Ay qiynalgan yo'qsul ellar,
Ay umidsiz, ay chizilgan
Dor oldiga... oppoq dillar!
Ay bevalar, bechoralar,
Ay bog'langan kishanlarga,
Ay erk uchun ovoralar,
Ko'p yalinmang siz unlarga!
Bo'rildan omon kutmak —
Tentaklarning ishidir ul;
Har mone'ni hatlab o'tmak —
Turmushda eng to'g'ri bir yo'l!
Zulm oldida har bir narsa,
Ehtimolki, bo'yin egar,
Agar zulm avjga kelsa
Ko'k boshi-da yerga tegar.
Hayvonlarga, insonlarga
Zolim ega bo'lmay qolmas,
Faqat erkin vijdonlarga
Ega bo'lmoq mumkin emas!..

1922

KISHAN

Kishan, gavdamdagi izlar, bugun ham bitgani yo'qdir!
Temir barmoqlarningning dog'i, butkul ketgani yo'qdir!

Na mudhish, na sovuq — manxus,
na qizg'onmas quchog'ing bor!
Bashar tarixining har sahfasida ¹ qonli dog'ing bor!

Yumilmas ko'zlaringning har biri bir elni qahr aylar;
Faqat, bir borlig'ingdurkim, butun borliqni zahr aylar!

Qilich birlan sening erkingda
ko'p yillar qolib ketdim...
Faqat, har tebranishdan qutulishliqni umid etdim.

Kishan, gavdamdagi dog'ing hanuz ham
bitgani yo'qdir,
Faqat, butkul qutulmoqqa umidim endi ortiqdir!..

1922

SENDAN YIROQDA...

Yiroqlashdim, uzoqlashdim bir necha kun sendan,
 hol so'rab ko'r mendan:
 Nega muncha og'ir keldi bu yiroqlik menga —
 anglatayin senga!
 Chunki sening qarshingda men ayriligni o'ylamay,
 ko'zlaringga tikildim,
 O'zligimga, borligimga baho qo'ymay, sonlamay
 yerga qadar egildim.
 U ko'zlarning toshqinida baliq kabi suzgan men,
 ayriligni o'ylaymi?
 Boshqa dunyo, boshqa o'ydan bog'lanishni uzgan men,
 senga qarab to'yaymi?
 Mana endi bir necha kun sendan yiroq qoldim-da,
 qayg'ularga ko'mildim.
 Ayрилиqda — qayg'u ichra ulushimni oldim-da,
 ko'zlaringni xo'p bildim!
 Endi senga ko'ngil dardin butkul ochib beraymi,
 istaysanmi sen uni?
 Istamasang, qistamayman... oldin seni ko'raymi,
 so'ng aytaymi men uni?
 Yaxshi... Endi qanotimni rostlayin,
 Uchib borib oldin seni topayin,
 so'ng dardimni ochayin!..

1922

YUPANMOQ ISTAGI

Bilmadim, ko'nglimni yupatgay kimlar:
 Bog'larmi, toshlarmi yo oqar suvlar,
 Yoki kishanlardan bo'shalgan qullar,
 Yoki sevilmasdan tashlangan tullar?

Yoki oydin tunda ko'zimni olmay,
 Ko'klardan yupatqich yulduz axtaray?
 Yoki tong chog'ida «sabo» yupatgay,
 Yoki oydan tomgan vafosiz nurlar?

Yoki ko'z yoshidan yig'ilgan bir ko'l
 Bo'yida egilgan tolda bir bulbul
 Sayrasa, yig'lasa; ma'shuqasi gul
 Kulganda yupatgay ko'ldagi hurlar?

Charchagan yo'lovchi yo'ldan adashsa,
 Tekis yo'l qolsa-da, tog'larni oshsa,
 Yo'lni ko'rsatkuchi yulduz-da qochsa,
 Shunda yupatgaymi yalang'och cho'llar?

Erkin dalalarning erkin sultoni,
 Sonsiz podalarning yolg'iz cho'poni,
 Nay cholib, tog'lardan istasa yorni,
 Balki yupatgusi «yor» degan kuylar?

Turmushda, xayolda... har bir narsada
Yolg'iz aldanishni ko'rgan bir banda
Borliqqa qarq'ishlar yog'dirgan tanda
Balki yupatgusi u achchiq so'zlar?

Dengizlar qaynasa, toshsa suvlari,
Kesilsa yo'lchining istak yo'llari,
Dengizga aylansa o'ng va so'llari,
Balki yupatgusi ho'llangan ko'zlar?

Ko'ngilda uyg'onsa yengil havaslar,
Uzilsa, buzilsa oltin qafaslar,
Birga ichishsalar bir to'da mastlar,
Balki yupatgaylar o'ynoqi qizlar?

O'ylangan o'ylar-la ko'ngil yupanmas,
Ko'ngilning istagi o'y bilan qonmas.
Aytalar, bu tunda yorug' sham yonmas,
Chaqmasa gugurtni asl o'g'ullar...

1922

QISH OLDIDA

Ko'klam ketidan yozni uzatdik, u-da ketdi,
Kuzning-da bulutlik, qora davri kelib o'tdi.

Barglar yana sarg'aydi, to'kildi... yana bo'shliq...
Qushlar yana to'p-to'p qochalar... qarg'a faqat shod!
Har narsada bir qayg'i, kadar, ranggi so'lishlik...
Ichdangina, tinsizgina har narsada bir «dod»...

Dunyo yaratilganda xunuk, chirkin emish-da,
Ko'klam bila yoz unga kiyimlar kiygizarmish.
Kuz hech ko'ra olmas, ichi tor, qizg'in emish-da,
Har narsani so'ldirguvchi qo'lini tegizarmish.

Kuz davrida, dunyo — kiyimi qolmas emish-da,
Qish chog'ida unga qaramoqliq-da yomonmish.
Bir qarg'a, faqat, ko'zlarini olmas emish-da,
Qarg'a, shu uchun — qishda kuyarmish-da, yonarmish...

Holbuki, na kuzdan va na qishdan yuz o'girmay,
Har qaysisidan ko'nglim uchun topdim o'yinlar;
Yozlar kabi qishlarda-da g'am rangini ko'rmay,
O'tmakda quyosh qo'ynida kunlar kabi tunlar!

Dunyo kiyimi yirtiq esa qayg'i kerakmas,
Kunning birida yerga tushar paxta kabi qor.

Dunyo taniga qor kiyimi nega kelishmas?
Oqlik ichida qop-qora ko'z... o't kabi chaqnar!

Ko'klam kabi qishning-da go'zal gullari bordir,
Yozlar kabi, qishlarda-da oltun kechalar bor.
Ko'klam kabi qishning-da go'zal tunlari bordir.
Qishlarda-da yozlar kabi jon — mug'bachalar bor!

Ko'klam-da ketib, yoz-da bitib, kuz-da tugaldi:
Ay qishbobo, chiq o'rtaga, navbat senga keldi!..

1923

YANA ZARAFSHON

Fil minib, o't yoqib o'tib ketdim
Yana ustingdan, ey cho'zuq daryo!
Yana qirg'oqlaringga his sepdim.
Munga sen berma boshqa xil ma'no:

Hisni qirg'oqlaringga sepmaklik
Menda bir eski, tentak odatdir.
Yosh to'kib tuprog'ingni o'pmaklik
Keng xayolimda bir saodatdir.

To'rt yog'ing ko'm-ko'k
o't va maysa ekan,
Quchog'im shu qadar ochildiki, men
Tanlarimga botib ketibdi tikan
Sezmadim, «gul» dedim... yo'qolding sen
Ko'zlarim oldidan... qarab qoldim,
Yana yo'llarga och nazar soldim.

Boy tabiat butun go'zalligini,
Bilaman, ko'kragingdan olgandir;
Boy tala, maqtanuvchi «men»ligini
Yashnatib, ko'ksingga qadalgandir.

Shu go'zal chehralarga suv emizib
Buralib, aylanib oqib yotasan;

Shu qadar jonlilarga yem yegizib
Qora dashtlar tomon chopib yotasan.

Shu go'zal chehralar kulib yotsin;
Qora dashtlar tomon chopib oqaber!
Tovushing yo'qsul elni uyg'otsin,
Kuchli, loy suvlaring bilan birga
U o'lim uyqusi oqib bitsin!

Yana bir qatla hurmatim senga!..

1923

KECH KIRISH

Baland-pastlik, katta-kichik binolar;
 Qizil, ko'm-ko'k, yashil tomlar ustida,
 Ola-bula, quyuq-suyuq bulutlar...
 Ko'kni qoplab bir tomonda to'plangan!
 Kun botadir... tarqov, yoyiq lolalar,
 Unda-munda bulutlarning yuzida
 Sil yuzidek rangi ketib so'liblar...
 Qorong'ilik Sharq tomondan qo'zg'algan!
 Shom azoni... muazzinning yo'sunsiz,
 Kuchsiz tovshi titrabgina cho'zilgan...
 Yomg'ir picha yog'ib o'tgan; buzilgan —
 Qing'ir ko'cha chetidagi uzun iz...
 Qismat izlab har tomonga tarqalgan
 Katta-kichik, yoshu qari bo'shshib,
 Horib, charchab, sekingina qaytadir.
 Mahallaning bir yeriga to'plangan
 Bir to'p bola turluk o'yin o'ynashib,
 ketganlarni kutadir...

Belgisizlik qanotini keng yoyib,
 Koinotni quchog'iga tortadir.
 Chiroqlar ham «jin ko'zidek yiltillab» —
 Xira qarab, mungg'ayib
 Ko'rindilar.
 Kilkillab —
 Yomg'ir suvi yer bag'rida yitadir...

1923

MEN SHOIRMI?

(«*Tarjimai holim*»ga)

Xayolim bir uchib ketib qoladir,
Men ham tizginini qo'yib beraman.
Zotan, qandoq qilib tutib turaman? —
Eng nozik qilinga tegib qoladir.

Uchadir... uchadir... ming qavat ko'kni,
Bir boshdan siypalab o'ta beradir.
Zerikmay, erinmay keta beradir,
Ba'zan hovliqtirib jinni yurakni...

Ko'lanka kabidir; o'tgan yeridan,
So'ngra qarasangiz bir nishon qolmas.

Yurgan yerlaridan oziq ham olmas.
Shunda zerikaman uning sayridan...
Bir zamon bir shirin joyga yetganda,
Nariga o'tmasdan to'xtab qoladir;

Oshiqdak yastanib, yotib oladir...
Shu choqda qiynalish boshlanar menda.

Chunki, xayolimning ko'zlari bilan,
Bir go'zal holatni ko'rib turaman;
Lazzatga g'arq bo'lib, o'lib turaman.
U holni borliqning so'zlari bilan —

Anglatish, qoʻlimdan kelmay qoladir,
Shu choqda tillarim kaldirab ketib,
Borligʻim — yoʻqlikka gʻaldirab ketib
Deymanki: «Boshqalar bilmay qoladir —

Shunday goʻzallikni! Attang, agar men
Rassom boʻlsam edi, chizib berardim,
Oʻxshash nusxa bilan, yozib berardim,
Shu ojiz holimda, shoirmanmi men?..»

Shoirlik, menda bir soyami deyman,
Har bir tushunchamni yoza olmagach!
Rassomdek xayolni chiza olmagach!
Haqir borligʻimga koʻp afsus yeyman...

Xayolim yuksakdan tushib ketadir,
Shoirlik chang boʻlib, uchib ketadir...

1923

QUSHNING HADIGI

1

Qush bechora qo‘rqadurkim, uyasidan ayirgaylar,
 Uyasidan ayirmoq-la qanotini qayirgaylar.
 Mayda simdan silliq qilib, mohirona to‘qilgan bir
 Qafas topib, darchasini ochib derlar:
 «Maskanga kir!»

2

Miskin qush ham yangi maskan
 «chekkasi»ga qo‘nib olar,
 Maskaniga ko‘z yugurtar, tegrasiga nazar solar.

Va ko‘rurkim, maskan o‘zi mashinada quyilmishdir,
 Uni hozir qilmoq uchun ko‘p zehniyat sarf bo‘lmishdir.

Darchalari mahkamgina, puxtagina, xotirjamlik,
 Suv ichgali, don yegali teshiklar bor kichik-kichik...

3

Simlar bilan ishi yo‘qdir, chiqmoq uchun uchib ko‘rar,
 O‘rmonlarning xayolida har tomonga o‘zni urar.
 Tomni teshib chiqmoq uchun
 shiplarga ham ko‘p yalinar,
 Unday qilib bir intilar,—
 munday qilib bir intilar.

4

Faqat, zaif vujudini qancha ursin devorlarga,
Balki, uning yumshoq tani, to'lib ketsin ol qonlarga,
Devorlarning sezgisi yo'q,

tuyg'usi yo'q, tovush bermas;

Tegra butun ruhsiz gavda:

«Nechun mundoq bo'ldik?» demas.

5

Uning butun tasallisi: to'lib-toshib sayramoqdir,
Ko'm-ko'k tala-o'rmonlarni eslab-eslab yig'lamoqdir,
Yig'lamoqdir!..

1924

SUHBAT

So'rash:

Nega yer qo'yniga tushib qolding,
Yuksak o'ringdan, ey go'zal yaproq?
Nega och bag'rini quchib qolding?
Seni tez so'ldirib, ko'mar tuproq!

Qaytarish:

Sog'inib yerni bag'riga tushdim,
Yuksak o'nimdan, ey ziyrak tutqun!
Kuchli sevgim bilan o'pib — quchdim,
So'ldirib bu kun, undirar bir kun!

1924

BULOQLAR QUCHOG'IDA

Chimkentga

Ey, ko'nghimda shon aralash uyat biroz qoldirgan,
 buloqlarning quchog'i!
 Kimlar-kimlar, ko'kragingga dovul kabi soldirgan,
 ey tuzalish o'chog'i!
 Men bag'ringga shifo istab kelgan og'riq bo'lsam-da,
 boshqa narsa izlayman.
 U narsani topmag'uncha charchasam-da, tolsam-da,
 ko'kragingda kezarmen...
 Men izlagan eski izlar, bilmadimki, qolgaymi,
 yoki o'chib ketganlar?
 Sahfalarda o'runlashgan kitobalar yolg'onmi
 yo silinib bitganlar?
 Tarix uchun yozdirilgan kitobalar o'chmaslar
 o'chmaguncha koinot
 Tarix bilan o'rnatilgan haykallar ham ko'chmaslar
 ko'chmaguncha mumkinot!
 Tarix uchun o'rnatilgan haykallarni ko'rsam men
 shu shifolik siynangda,
 Meni emas, yana boshqa bir haykalni ko'rgaysan
 adir yo'li — zinangda!..

1924

ISTASH

Ko'nglimga yaqin narsani izlab kecha-kunduz
 Har yoqqa qarayman.
 Tong vaqtida nur to'kkuvchi yolg'izgina yulduz
 Aytarki: «U menman!»
 Men unga ishonmoqchi bo'lib o'ynataman ko'z,
 Ul ham kula boshlar.
 Shul choqda devorlar ichidan qayg'uli bir qiz
 Yig'lab kela boshlar.

Ul munda, yovuqda, shu uchun tez burilib men:
 «Hoy yer qizi!» deyman,
 Ko'nglimga yaqin yulduz emas, boshqa e mas, sen,
 «Yer yulduzi» deyman.

Bu so'zni eshitgach qochadir ko'kdagi yulduz,
 Albatta, arazlab,
 Ham jim bo'ladir yerdagi bechora, g'arib qiz,
 Go'r og'zini izlab.

Ko'k yulduzi izsiz edi, yer yulduzi kuchsiz,
 Har ikkisi ketdi.
 Ko'nglimda yaqin narsani izlab kecha-kunduz
 Oy-yillarim o'tdi...

SHAFTOLIGA

O'n sakkizga kirgan qishloq qizlarining yuzidek
Qir-qizargan yuzlaringdan bir o'pich ber, shaftoli!
Senga qarab turganimda — bir ozgina bo'lsa ham —
Bo'lmas kabi, yo'q kabidir... umidimning zavoli!

Umidimning zavoliga qon yig'lagan ko'zlarim
Yoshlarini yuzlaringga tomchi-tomchi to'kdimi?
Yoki sevgi armonida shahid bo'lgan yigitning
Yesir ruhi qoni bilan lablaringdan o'pdimi?

Mayli sevgan oshiqclaring yuzlaringga to'yimasun,
Lekin, raqib lablaringga lablarini qo'yimasun!..

Zaharini quymasun!..

1924

BAHORDA

(Talabalarga)

Bahor keldi, tabiatning qo'llari
 Daraxtlarga ipak ko'ylak kiygizdi.
 Yer ham so'lgan ko'katlarni tirgizdi,
 Yashillashdi dalalarning yo'llari.

Tut tagida qaynab yotgan choydoshcha
 Chaqiradir ishlab yotgan dehqonni.
 Bir chekkaga tashlab qo'yib ketmonni,
 Ul ham sherik dehqoniga der: «Kulcha
 Bo'lmasa ham zog'orangni olib kel,
 Nari-beri choyni ichib tashlaylik.
 Undan keyin jo'yak ocha boshlaylik,
 Choydoshga ham bir siqim choy solib kel».

Bir ozgina choy ichishib, dam olib,
 Yana o'sha og'ir ishga tusharlar.
 Shomga yaqin ishlaridan bo'sharlar
 Va qaytarlar horib, charchab, sudralib.

Uzun qishni kitob bilan o'tkazgan —
 O'qig'uvchi yosh o'rtoqlar, hormanglar!
 Ko'ngillardan g'am va g'ashni ketkazgan
 Bahor chog'i yayrashdan ham qolmanglar!

1924

KO'KLAM KELADIR!

Ko'klam oyim yo'lga chiqqan, ko'klam oyim qo'zg'algan:
 Ko'k ko'ylakning bitishiga, uncha ko'p ham qolmagan!
 Tiniq havo... Ko'k yuzinda oppoq, harir pardadek
 Oq bulutlar, unda-munda yoyilganlar parishon.
 Shu'lalarning aksi bilan, yiltillagan ignadek,
 Kun tig'lari qarashlarga o'tkir-o'tkir sanchilgan.
 Qip-yalang'och daraxtlar ham quchoq ochib, ko'z tutib,
 Ko'k ko'ylakning bitishini, chidamasdan kutalar.
 Qarg'alar ham qishda qilgan gunohlarin unutib,
 UZR aytmasdan, indamasdan, uchib-uchib ketalar.
 Sezgilarni uyg'otuvchi hidli gullar to'planib:
 «Biz ham yo'lga chiqdik» deya yuborganlar bir chopar.
 Gul hididan rizq emguvchi jonivorlar uyg'onib,
 Erta-indin bog'chalarga, chamanlarga tarqalar.
 Ko'klam oyning ipak ko'ylak etaklari sudralib,
 Qora yerning boshlarini silab-siypab keladir.
 U silashdan, u siypashdan quvvat olib, kuch olib,
 Qora yer ham ko'ksidagi oltinlarni beradir.
 Ko'klam bilan yurtimga ham bir ko'karish kelsaydi,
 Ko'ngillar ham havolardek ko'klam hidi bersaydi,
 Dillarga ham havolardek ko'klam ruhi kirsaydi!..

1924

SOZIM

Nafrat o'lkasidan hijrat qilganman,
Ulfat diyoriga maskan qurganman.
Yuzimni o't emas, gulga burganman;
Samoviy zavqlarga to'lib turganman
 Bulbullar sevgini maqtagan damda!

Chechaklar o'sgusi ko'z yoshlarimdan,
Bo'g'inlar ungsi o'ylashlarimdan,
Qalblar yumshagusi sayrashlarimdan;
Sevgi chamanida yayrashlarimdan
 Jannatlar yaratgay tashlangan janda!

Tilingan tillarga qon yugurgusi,
Bo'shalgan inlarga jonlar kirgusi.
Tikanli bog'chalar chechak ko'rgusi,
Haq yo'li, albatta, bir o'tilgusi
 Jandalar jonimga tekkan kunlarda!..

1924

«BOYCHECHAK»

«Ko'klam qo'shiqlari»dan

«Boychechakning bolasi»
Ochdi yuzini;
Suvga chiqqan xolasi
Ko'rdi qizini!

«Boychechakning bolasi»
Yetimcha bir qiz...
Uning o'gay onasi,
Juda yomon, tez!

«Boychechakning bolasi»
Yulib olindi,
Yurtning ko'zi olasi
Juda sevindi!

«Boychechakning bolasi»
Har uyda kuldi,
Go'daklarning xaltasi
Non bilan to'ldi!..

1925

KUZ GULIGA

Rangi o'chgan,
Umri kechgan
Kuz guli,
Bu yo'li
Pastrak egil,
Menga bir o'pich bergil!

Burun yoz edi,
To'la noz edi,
Endi kuz keldi,
Qadding egildi,
Ranging so'lmoqda
Yoshlar to'lmoqda
G'amli ko'zingga;
So'lg'un yuzungga
Kimsa qaramay,
«Uzayin» demay...
O'tib ketmakda!
Kuz yetilmakda,
Qishdan chopar bor,
Yomon xabar bor!..

Endi noz qilma,
Nozlanib kulma!
Kel, labimga kell!

Bir ozroq egil,
Bir yayrab o'pay!
Shunda esirib,
Ruhingga kirib,
Ko'klamga yetay!..

1925

KO'KLAMDAN XABAR

Baqa sayrasa,
«Vaqqa-vaq» desa,
«Ko'klam qo'zg'oldi!»
Deb xabar bersa:
Shunda ham ko'nghim
Ancha yayraydir!
Na uchun yaproq,
Choyshab yopmaydir —
Tanlariga qon
To'lib qolsa ham,
Ko'kragiga jon
Kirib qolsa ham?
Ey, go'zal ko'klam,
Sudralma sen ham!
Yugurib, yelib,
Tezrak kelib,
O'pib ol bargni,
U erinchakni,
Ochsin ko'zini,
Alvon yuzini!..

1925

KO'KLAM YOMG'IRI

«Ko'klam qo'shiqlari»dan.

Uch kunlik yomg'ur
 To'xtadi bazo'r;
 Bulutlar ko'chdi.
 Kech kirgan choqda,
 Tol shoxlariga
 Shu'lalar tushdi...
 Havoning yuzi,
 Zaharli ko'zi
 Muloyimlashdi...
 Sharqning malagi —
 Nay kamalagi
 Ko'kka ulashdi...
 Tolda «chochpopuk»,
 Qiz ko'ngli «po'k-po'k»...
 Taqmoq istaydi.
 O'rtoqjonini
 Xayrixonini
 «Ha» deb qistaydir.
 Lekin shu'lalar
 Singib boralar...
 Oqshom «to'r» soldi.
 «Chochpopuk» taqish,
 Yigitga yoqish
 Ertaga qoldi.

1925

GALDIR*

Men dutor birlan tug'ishgan, ko'hna bir devonaman,
Ul tug'ishqonim bilan, bir o'tda, doim yonaman.

Dillarida g'am to'la bechoralarga yorman,
Vaqti xush, g'am ko'rmaganlardan tamom bezorman.

Men dutorning torlariga berkinib olsam agar,
Pardalarning har biri bergay bo'lak g'amdan xabar.

Pardalar uzra yurib turgan odam barmoqlari
Ko'kragimdan ko'p bosar, shundan bo'lur tolmoqlari.

Ikki torni qaqshatib, barmoqlar o'tsa to'xtamay,
G'amli un chiqmas o'shal torlarda «galdir» yig'lamay.

Yo'q ishim: hokim, amaldor, shohu xoqonlar bilan;
Birgadurman doimo — hamdard bo'lganlar bilan!..

Ahli g'amlar, men kabi majnunsifat galdir bo'lar,
Shul sababdan, bandaning nomini «galdir» qo'ydilar...

1925

* «Galdir» — 1) devona, telba, «parishonhol» odam; 2) bir kuy (mashq)ning ismi.

Bu she'r o'sha kuyga solinib va o'sha kuyning ismidan aytilgan. (Muallif izohi).

SUV

Suv;
 Och, chanqoq yerni sug'organda,
 Yerning hansirab yotgan talabli qo'yniga
kirganda,
 Yer ham uni qaqshagan lablari bilan
shimirganda,
 Shimirib ichib qonganda,
 — Indamaydi suv!

Tog'lardan yugurib,
chopib oqqanda,
 Erkalik yoqqanda,
 Bo'kirib,
 O'zni har tomonga urib,
 Kuylab,
 So'ylab,
 — Hech bir tinchlik bermaydi suv!

O'kirish,
 G'alva — to'polon,
 «Karnay-surnay, vadavang»,*
 — Quruq savlati suvning!
 Jimgina,

* Aynan xalq so'zi.

Tingina,
Yer qo'yniga kirish,
Tuproqlarga singish,
Ehtiyojni yengish,
— Ulug' davlati suvning!..

1926

BAHORNİ SOG'INDİM...

Bahorni sog'indim, bahorni...
 Ko'rganda yerlar,
 olamlar to'la qorni...
 Qor... qor...
 Zaharli ninalar kabi
 Ko'zlarga qarab oqar...
 Qayda sen, qayda sen
 Latif siynalar kabi
 Dillarga singgan bahor.
 Dala-tuz, ekin-tikin...
 G'amgin-g'amgin so'la boshladi.
 Sarg'aygan yaproq,
 Bo'yanib tuproq
 O'la boshladi, o'la boshladi...
 Yo'q... o'lim yo'qdir!
 Yolg'iz bir uchib...
 bir so'nish bordir!
 Bir o'chib, so'nib...
 yana yonish bor,
 Yana bahorlar, yana lolalar,
 Yana siz, ey, erkin dalalar!..

1926

KUZ YOMG'IRI

To'kildi tomchilar...
Yaproqning yuzlari
Tomchiga o'ptirib
Ho'llandi...
Chuqurcha ko'llandi...
Tomchini ko'ptirib
Betida o'ynatdi
Chuqurcha
U — jindak ko'lcha...
Tomchilar — ko'klarning so'zlari
Yerlarni qamchilar!..

1926

MUNDARIJA

Go'zal.....	5
Qalandar ishq.....	7
Yong'in.....	8
Xalq.....	10
Suygan choqlarda.....	11
Uyqu.....	12
Binafsha.....	13
Vijdon erki	15
Kishan.....	16
Sendan yiroqda.....	17
Yupanmoq istagi	18
Qish oldida.....	20
Yana Zarafshon.....	22
Kech kirish.....	24
Men shoirmi?.....	25
Qushning hadigi.....	27
Suhbat.....	29
Buloqlar quchog'ida.....	30
Istash.....	31
Shaftoliga.....	32
Bahorda.....	33
Ko'klam keladir!.....	34
Sozim.....	35
«Boychechak».....	36
Kuz guliga.....	37
Ko'klamdan xabar.....	39
Ko'klam yomg'iri.....	40
Galdir.....	41
Suv.....	42
Bahorni sog'indim.....	44
Kuz yomg'iri.....	45

Adabiy-badiiy nashr

CHO'LPON

**BUIOQLAR
QUCHOG'IDA**

SHE'RLAR

Tahririyat mudiri Shoyim Bo'tayev

Muharrir Abdurahmon Akbar

Rassom Shuhrat Odilov

Texnik muharrir Yelena Tolochko

Musahhil Shahnoza Nabixo'jayeva

Bosishga ruxsat etildi 22. 08. 2007. Bichimi $60 \times 84^{1/16}$. Shartli bosma tabog'i 2,79. Nashr bosma tabog'i 1,27. Jami 500 nusxa. Shartnoma № 122–2007. Buyurtma № . Bahosi kelishilgan narxda.

O'zbekiston Matbuot va axborot agentligining Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi texnik va dasturiy vositalari bazasida chop etildi. 100129, Toshkent, Navoiy ko'chasi, 30-uy.

84(5Y)6

Ch 98

Cho'lpon

Buloqlar quchog'ida: She'rlar/ Cho'lpon; Mas'ul muharrir N.Karimov. —T.: Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2007.— 48 b.

ББК 84(5Y)6